

1. Referentie

Referentie	Eliaerts, C. (2002). Constructief sanctioneren en de hervorming van de wet op de jeugdbescherming. In C. Eliaerts (Ed.), <i>Constructief sanctioneren van jeugddelinquenten. Een commentaar bij vijf jaar werking van BAS!</i> (pp.255-268). Brussel: VUB Press.
Taal	Nederlands
ISBN	90 5487 316 7
Publicatievorm	Bijdrage in reader

2. Abstract

In deze bijdrage gaat Eliaerts dieper in op de conclusie van Christiaens in de eerste bijdrage van deze reader: dat het debat over de alternatieve afhandeling of sanctiëring in wezen een debat is over de identiteit van het jeugdbeschermingssysteem. Eliaerts trekt conclusies uit de geschiedenis van de jeugdbescherming en de bestaande praktijken, om zo een antwoord te vinden op de vraag hoe de wet op de jeugdbescherming hervormd moet worden. Drie belangrijke vragen worden daarbij gesteld:

Hoe is het begrip 'alternatief straffen' in de jeugdbescherming geëvolueerd en hoe heeft dit geleid tot verschillende, soms conflicterende praktijken? Hoe moet een nieuwe wet hierop reageren, met of zonder hantering van een traditioneel model? Moet deze nieuwe wet pragmatisch zijn of moet een coherente visie (utopie) de basis vormen van deze wet?

3. Trefwoorden

Thema('s)	Politie & justitie
Trefwoord(en)	Alternatief sanctioneren, alternatieve sancties, Bas!, constructief sanctioneren, constructieve sancties, geschiedenis, jeugdbeschermingswet, jeugdcriminologie, jeugddelinquentie, rechtswaarborgen

4. Onderzoeker

Opdrachtgever	/
Onderzoeker(s)	Prof .dr. Christian Eliaerts Vakgroep Criminologische Wetenschappen Faculteit van de Rechtsgeleerdheid VUB Pleinlaan 2 1050 Brussel Tel: 02/ 629 26 44 faculteit.rechten@vub.ac.be www.vub.ac.be/RG/

5. Onderzoeksvraag

Onderzoeksvraag	Hoe is het begrip 'alternatief straffen' in de jeugdbescherming geëvolueerd en hoe heeft dit geleid tot verschillende, soms conflicterende praktijken? Hoe moet een nieuwe wet hierop reageren, met of zonder hantering van een traditioneel model?
-----------------	--

	Moet deze nieuwe wet pragmatisch zijn of moet een coherente visie (utopie) de basis vormen van deze wet?
Hypothesen	/

6. Methode

Onderzoeks-methode	(Historische) analyse vanuit literatuur en ervaring met bestaande praktijken.
Onderzochte groep	/
Bereik	Nationaal (België)

7. Resultaten

'Alternatief' straffen	Doorheen de geschiedenis van de jeugdbescherming kent het begrip ' alternatief ' verschillen betekenissen: Vanaf de wet van 1912: anders straffen dan volwassenen. Drie maatregelen, specifiek voor minderjarigen, werden getroffen: bewaring, behoeding en opvoeding. De persoon en het milieu van de dader bepalen de afhandeling, niet het misdrijf. Rechtswaarborgen komen in het gedrang door deze maatregelen. Vanaf de wet van 1965: anders reageren dan met plaatsing: opvoedingsbijstand en ondertoezichtstelling zijn alternatieven voor plaatsing. Experimenten in de praktijk: anders reageren dan met een beschermingsmaatregel: ' prestatie van opvoedkundige of filantropische aard' krijgt in de praktijk een andere invulling: de verantwoordelijkheid en betrokkenheid van de dader worden vooropgesteld. Daarbij krijgen proceswaarborgen weer de volle aandacht. Anders reageren dan met een traditionele gerechtelijke procedure: het gaat hier om diversiemaatregelen waarbij het parket het conflict uit handen geeft en waarbij strafvordering vervalt indien men een akkoord bereikt. Herstelbemiddeling is daar een voorbeeld van.
	Uit deze historische analyse van ' alternatieve straffen' blijkt dat er verschillende initiatieven ontstaan zijn in de praktijk, soms met conflicterende doelstellingen. Daardoor stelt de auteur zich de vraag naar de hervorming van het jeugdbeschermingssysteem. Moeten we een bepaald model hanteren voor deze hervorming of niet? De experimenten die in de praktijk het licht vonden, tonen echter aan dat een experiment geen toepassing is van één model. Rechtstheoretisch bevindt men zich echter op glad ijs door die verschillende praktijken. Het voorontwerp van wet van minister Verwilghen (2001) speelt (pragmatisch) in op de huidige praktijk, maakt de verschillende initiatieven wettelijk en begrenst deze door de nadruk te leggen op de rechtswaarborgen. Zullen deze rechtswaarborgen echter een voldoende tegengewicht bieden aan een dergelijke cumulatie van antwoorden op jeugddelinquentie? Volgens de auteur kan echter geen enkel model in confrontatie met de realiteit van de praktijk haar maagdelijkheid bewaren. Pragmatisme of utopie? Het louter vooropstellen van rechtswaarborgen, zoals het voorontwerp van de minister doet, volstaat niet, aldus de auteur. Een belangrijke vraag is de vraag naar het verschil tussen het strafrecht voor volwassenen en het jeugdsanctierecht, eerder dan de vraag naar welk model men zal hanteren. De auteur pleit voor principiële gelijkwaardigheid van alle rechtssubjecten (met beperkte, functionele verschillen). Besluit: er is behoefte aan een nieuwe wet met een coherente visie, getoetst aan de bestaande experimenten, waarbij men moet vermijden dat deze wet dode letter blijft.

8. Publicaties op basis van hetzelfde onderzoek

Eliaerts, C. (2001). Zalven of slaan? Het eeuwige pendelen tussen hulp en straf in de jeugdbescherming. In C. Lis & H. Soly (Eds.), *Tussen dader en slachtoffer. Jongeren en criminaliteit in historisch perspectief* (pp.371-393). Brussel: VUB Press.

Eliaerts, C. (1999). Jeugddelinquentie en jeugdbeschermingsrecht. Een moeilijke relatie. In E. Verhellen Et al.

Kinderrechtsgids (deel 1.8). Gent: Mys & Breesch.

Eliaerts, C. (Ed.) (2002). *Constructief sanctioneren van jeugddelinquenten. Een commentaar bij vijf jaar werking van BAS!* Brussel: VUB Press.

9. Beleidsaanbevelingen

Ja

10. Samenvatting

In deze bijdrage trekt Eliaerts conclusies op basis van het bestaande beleid en de bestaande praktijken inzake alternatief straffen van minderjarigen. Daarvoor onderzoekt ze eerst wat de term 'alternatief straffen' doorheen de geschiedenis betekend heeft. Vier betekenissen kunnen onderscheiden worden:

- anders straffen dan volwassenen
- anders reageren dan met plaatsing
- anders reageren dan met een beschermingsmaatregel
- anders reageren dan met een traditionele gerechtelijke procedure

In de geschiedenis is een waaier aan alternatieve sancties ontstaan. Soms zijn deze initiatieven zelfs conflicterend wat betreft uitgangspunten of doelstellingen. Een nieuwe wetgeving is aan de orde. Eliaerts vraagt zich echter af hoe die wetgeving er moet uitzien. Het voorontwerp van minister Verwilghen (2001) is een goed uitgangspunt voor een debat omdat het ontwerp het respecteren van rechtswaarborgen van minderjarigen vooropstelt. Toch is dit ontwerp nogal pragmatisch en niet gestoeld op een coherente visie. Met deze visie bedoelt Eliaerts niet dat één van de traditionele modellen als uitgangspunt moet dienen voor een nieuwe wet. Dit is ook niet mogelijk, zoals blijkt uit de praktijk van bijvoorbeeld herstelbemiddeling, die verschillende finaliteiten tegelijkertijd omvat. Wel moet er nagedacht en gediscussieerd worden over de punten waarop het jeugdsanctierecht moet verschillen van dat van volwassenen.

Misschien zal uit dit debat blijken dat de meningsverschillen tussen de meeste academici en actoren kleiner zijn dan gedacht, en eerder te maken hebben met symboliek en strategische overwegingen dan met de grond van de zaak, aldus de auteur. De politiek zal de knoop moeten doorhakken en de middelen ter beschikking stellen om te voorkomen dat een nieuwe wet weer dode letter blijft.